

Babanın cezaevinde olmasının çocuğun gelişimine ve aile yaşamına etkileri

Nilay Pekel Uludağlı¹

Anahtar kelimeler

cezaevi, baba, çocuk gelişimi, ebeveyn, aile

Key words

prison, father, child development, parent, family

Öz

Çocuk gelişimine ilişkin literatürde annenin rolü güçlü bir yere sahipken, çocukların sağlıklı sosyal ve duygusal gelişiminde babaların önemi son yıllarda anlaşılmaya başlanmıştır. Bunun bir uzantısı olarak ceza infaz kurumlarında annelerden çok babalar bulunmasına karşın babanın hapsedilmesinin çocuk ve aile ilişkileri üzerindeki etkilerine ilişkin çalışmalar daha sınırlıdır. Bu kapsamda bu gözden geçirme makalesinde babanın cezaevinde olmasının çocuk ve aile üyeleri üzerindeki etkileri, cezaevi sürecinde baba-çocuk etkileşimi ve bu etkileşime yönelik müdahale çalışmaları ile olası çözüm önerileri ele alınmıştır. Yapılan çalışmalar babası cezaevinde olan çocukların çok sayıda stres kaynağı ile başa çıkmaya çalıştığını göstermektedir. Bu çocuklar bir taraftan baba yokluğuna alışmaya çalışırken, diğer yandan etiketlenme, değişen yaşam şartları, bozulan ekonomik koşullar gibi durumların üstesinden gelmeye çalışmaktadır. Küçük yaşta çocukların bu süreci anlamlandırması daha zordur. Bu nedenle kendilerini suçlama ya da terk edildiklerini düşünme gibi gerçekçi olmayan inanışlar geliştirebilmektedirler. Babanın cezaevine girmesi ile tek başına kalan ve psikolojik sağlığı bozulan anne de çocuğa etkili bir ebeveynlik gösterememekte, bu durum da çocuğu olumsuz etkilemektedir. Tüm bunların bir sonucu olarak bu çocuklarda hem akademik problemler hem de duygusal ve davranışsal sorunlar daha fazla görülmektedir. Cezaevinde baba ve çocuk arasında etkili iletişimin sürdürülmesi çocuğun psikolojik sağlığını olumlu etkilerken, babanın salıverilme sonrasında ailesine ve topluma daha kolaylıkla uyum göstermesini desteklemektedir. Olumlu aile ilişkisine sahip olma babaların yeniden suça karışmalarının önlenmesinde koruyucu bir role sahiptir. Cezaevindeki babaların ebeveynlik becerileri ve daha kaliteli baba-çocuk etkileşimine yönelik müdahale programlarına katılmaları ise yararlı sonuçlar sağlamaktadır.

Abstract

The effects of paternal incarceration on child development and family life

While the role of the mother has a strong place in the relevant literature on child development, the importance of fathers in healthy social and emotional development of children has started to be understood in recent years. As an extension of this tendency, although there are more fathers rather than mothers in prisons, studies on the effects of father imprisonment on child and family relations are more limited. Within this scope, the effects of father's being in prison on children and family members, father-child interaction in the prison, intervention studies for this interaction and possible suggestions for a solution were discussed in this review article. Studies show that children whose fathers are in prison try to cope with many sources of stress. On the one hand, these children try to get used to the absence of father; on the other hand, they try to overcome their situations such as labeling, changing living conditions and deteriorating economic conditions. Young children have more difficulty understanding this process. Therefore, they can have unrealistic beliefs such as blaming themselves or thinking that they have been abandoned. In addition, the mother, who was left alone with the father's imprisonment and whose psychological health deteriorated, could not show an effective parenting to the child and this situation also affects the child negatively. As a result of these situations, both academic and, emotional and behavioral problems are seen more frequently in these children. Maintaining effective communication between child and father in prison has a positive effect on the child's psychological health and supports the father's adaptation to his family and society more easily after his release. Having a positive family relationship prevents these fathers from getting involved in crime again. Participation of fathers in prison to intervention programs for parenting skills and better quality father-child interaction provides beneficial results.

Pekel Uludağlı, N. (2020). Babanın cezaevinde olmasının çocuğun gelişimine ve aile yaşamına etkileri. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 73-85.

✉ Nilay Pekel Uludağlı · nilay.pekel@acibadem.edu.tr

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Acıbadem Üniversitesi, Kerem Aydınlar Kampüsü, Kayışdağı Cad. No:32 Ataşehir/İstanbul

Geliş tarihi: 09.01.2020

Kabul tarihi: 06.03.2020

Online yayımlanma tarihi: 12.03.2020

Geçmiş yıllarda çocuk gelişiminde ebeveyn rolü açısından annenin merkeze alındığı bir yaklaşım literatüre yön verirken, 1970’li ve 1980’li yıllardan itibaren babanın rolü ve önemi daha fazla vurgulanmaya başlanmıştır (Bianchi ve Milkie, 2010; Boswell, 2018; Lamb, 2000). İlgili çalışmalarda genel olarak babanın çocuğun yaşantısındaki aktif rolü “baba katılımı” kavramı ile ifade edilmekte ve baba katılımı; babanın çocuk için ne kadar ulaşılabilir olduğu, çocuğun aktivitelerine ne kadar eşlik ederek onunla meşgul olduğu ve çocuğun yaşamı ile ilgili kararlar almada ne kadar sorumluluk aldığı olmak üzere üç boyut üzerinden değerlendirilmektedir (Lamb, 2000). Babanın çocuğunun yaşantısına aktif katılımı, çocuğun fiziksel, bilişsel ve sosyal-duygusal açıdan daha iyi gelişim göstermesini desteklemektedir (Allen ve Daly, 2007, Beets ve Foley, 2008; Huerta ve ark., 2013).

Bazı çocuklar ise babanın ölmesi, başka şehirde yaşaması veya çalışması ya da cezaevine girmesi gibi çeşitli nedenlerle babası ile etkileşim kuramamakta ve özellikle babanın cezaevine girmesi, babanın olmadığı diğer durumlara göre çocuğun gelişimini daha olumsuz etkileyebilmektedir (Geller ve ark., 2012). Cezaevindeki bir baba, ulaşılabilirlik, meşguliyet ve sorumluluk olmak üzere baba katılımının üç boyutu (Lamb, 2000) açısından değerlendirildiğinde ulaşılabilirlik ve meşguliyet boyutlarını karşılaması bulunduğu koşullar gereğince mümkün olmamaktadır. Bu kapsamda bu çocuklar baba yokluğuna bağlı olarak bir babanın sağlayabileceği bu katkılardan yoksun kalmaktadır. Babanın artık evde olmamasına bağlı problemlerin yanı sıra ailenin yaşamında cezaevi sürecinin başlaması çocuğun gelişimini önemli ölçüde riske atmaktadır (Roettger ve Swisher, 2013).

Ebeveyni cezaevinde olan çocuklara ilişkin çalışmalara bakıldığında genellikle cezaevindeki anneler ve çocuklarına daha fazla odaklanıldığı ve babalarla ilgili çalışmaların ise sınırlı olduğu görülmektedir (Lee ve ark., 2012; Swanson ve ark., 2013). Benzer yanlılık müdahale programları için de bulunmaktadır. ABD’deki kadın ceza infaz kurumlarının tamamına yakınında mahkumlar ebeveyn programları ile eğitilirken; erkek kurumlarının yarısında bile ebeveyn programları uygulanmamaktadır (Lee ve ark., 2012). Bu yanlılığa karşın ceza infaz kurumlarındaki bireylerin %52’si çocuk sahibidir ve bu kişilerin de %92’sini babalar ve %8’ini anneler oluşturmaktadır (Schirmer ve ark., 2009). Yapılan diğer çalışmalarda cezaevindeki babaların ortalama üç çocuğu bulunduğu (Kjellstrand ve ark., 2012) ve babası cezaevinde olan çocukların % 51’inin yaşının 10’un altında ol-

duğu rapor edilmiştir (Johnston ve Sullivan, 2016). Dolayısıyla toplum içinde çok sayıda çocuk hem baba yokluğu yaşarken hem de babanın olmadığı bir ev ortamında büyümeye bağlı sorunlarla başa çıkmaya çalışmaktadır.

Bu kapsamda bu gözden geçirme makalesinin amacı hapis cezası nedeniyle yaşanan baba yokluğunun ve baba ile cezaevinde iletişimi sürdürmenin etki ve sonuçlarını ilgili literatür ışığında tartışarak, bu konuda ülkemizde yapılabilecek çalışmalara bilgi temeli oluşturmak ve uygulamada karşılaşılan çeşitli sorunlara ilişkin olası çözüm önerilerini tartışmaktır. Aşağıda bu sürecin etki ve sonuçlarını daha detaylı olarak ortaya koymak amacıyla sırasıyla babanın cezaevinde bulunmasının çocuğun gelişimindeki ve anne-baba üzerindeki etkileri, cezaevi sürecinde baba-çocuk etkileşimi ve bu etkileşime yönelik müdahale çalışmaları ile olası çözüm önerileri ele alınmıştır.

Babanın Ceza İnfaz Kurumunda Olmasının Çocuğun Gelişimine Etkileri

Babanın cezaevine girmesi ile çocuğun babasından ayrılması ve artık onunla iletişim kuramaması çocuk için psikolojik açıdan oldukça zorlayıcı bir yaşantıdır. Baba tutuklanırken çocuk buna şahit olmuşsa, alışık olmadığı, korkutucu ve önemli kısmını anlamakta zorlandığı bu durum çocuk için travmatik bir yaşantı olmaktadır (Mazza, 2002). Çocukların %27’si babasının işlediği suçta; %22’si de tutuklanmasına tanık olmuştur (Poehlmann-Tynan ve ark., 2017). Çocuğun tanık olmaması da olumsuz sonuçlara neden olmakta; bu çocuklar babanın neden gittiğini anlamadıkları için ebeveyni tarafından terk edildikleri ya da istemedikleri gibi olumsuz düşüncelere kapılmakta ya da babanın olmamasından kendilerini suçlamaktadırlar. Bu durum ise çocuğun hem cezaevinde olan ebeveynle hem de kendisine bakan kişilerle ilişkisine zarar vermektedir (Lange, 2001; Mazza, 2002).

Bu zorlayıcı yaşantıların yanı sıra çocuklar sosyal etiketlenme ve dışlanma ile başa çıkmaya çalışmaktadır (Murray ve Farrington, 2008). Cezaevinde olmanın sosyal açıdan uygun olmaması sebebiyle çocuğun babasının yokluğuna ilişkin duyduğu üzüntüyü diğer kişilere ifade etmesi her zaman çok kolay olmamaktadır (Hardy, 2018). Nitekim bazı ebeveynler kendi çocuklarının, bu çocuklarla oynamasını istememektedir (Easterling ve Feldmeyer, 2017). Çoğu çocuk genellikle bu durumu gizlemekte ve diğer kişiler tarafından bilinmesi ile ilgili kaygı yaşamaktadır. Bu durum ise psikolojik sağlıkları açısından risk

oluşturmaktadır (Hardy, 2018; Nesmith ve Ruhland, 2008). Çocuğun yaşı küçükse babanın cezaevine girmesi babaya bağlanmasını daha olumsuz etkilemektedir (Roettger ve Swisher, 2013). Özellikle 2-6 yaş arasındaki çocuklar daha fazla risk altındadır (Johnston ve Sullivan, 2016). Bu çocuklar için baba figürü giderek kaybolmaktadır (Chui, 2016) ve diğer kişiler de gidebileceği korkusunu genelleyerek ayrılık kaygısı yaşayabilmektedirler (Johnston ve Sullivan, 2016).

Babanın cezaevine girmesinin ardından ailenin yaşadığı ekonomik problemler zorlayıcı bir diğer konudur (Knudsen, 2016; Roettger ve Swisher, 2013). Baba cezaevine girmeden önce çocuk baba ile birlikte yaşıyorsa ve giderleri baba tarafından karşılanıyorsa aile ekonomik açıdan daha fazla zorlanmaktadır. Bazı durumlarda ise ekonomik problemler çocuğun hayatında başka önemli değişikliklere yol açmaktadır. Örneğin çocuk akrabasının yanına ya da başka ucuz bir eve taşınma, okulunu değiştirme, koruma ve bakım için çocuk yuvasına verilme gibi durumlarla karşılaşmaktadır. Bu değişiklikler hem çocuğun uyum problemleri yaşamasına neden olmakta hem de babanın olmaması ile birleşince çocuğun güvenlik algısı bozulmaktadır (Eddy ve Reid, 2002; Mazza, 2002).

Bu zorluklar çocuğun özellikle psikolojik sağlığını ve akademik yaşamını olumsuz etkilemektedir (Purvis, 2013). Yapılan çalışmalar babanın cezaevine girmesinin, dikkat problemleri (Geller ve ark., 2012), düşük akademik başarı ve eğitime devam etmeme (Huynh-Hohnbaum ve ark., 2015; Murray ve Farrington, 2008), okuldan atılma ya da uzaklaştırılma (Jacobsen, 2019), saldırganlık (Geller ve ark., 2012), içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problem davranışlar (Chui, 2016; Perry ve Bright, 2012; Song ve ark., 2018; Wilbur ve ark., 2007), suça karışma (Aaron ve Dallaire, 2010; Kopak ve Smith-Ruiz, 2016; Murray ve Farrington, 2005; Roettger ve Swisher, 2013) gibi çok sayıda olumsuz sonuçla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum çocuğu duygusal ve sosyal açıdan etkilemekle birlikte her çocuğun tepkisi farklı olabilmektedir. Bazı çocuklar tepkisiz kalarak ya da yaşadıkları bu sıkıntıyı içine kapanarak ifade ederken bazıları ise daha saldırgan ve yıkıcı davranışlar göstermektedir (Mazza, 2002).

Baba ceza infaz kurumundan çıksa da sorunlar sonra ermekte; bu babalar yeniden suç işleme, psikolojik problemler, durağan bir iş yaşantısı gibi sorumlu bir yetişkin ve baba olmalarını etkileyecek çeşitli olumsuz özelliklere sahip oldukları için zaman içinde aynı sorunlar tekrar etmektedir (Roettger ve Swisher,

2013). Boylamsal çalışmalar çocuklar açısından bu olumsuz etkilerin daha sonra da devam ettiğini, bu çocukların genç yetişkinlik döneminde psikolojik sağlıklarının daha kötü olduğunu ve daha az eğitimlerine devam ettiklerini (Miller ve Barnes, 2015), daha fazla madde kullandıklarını (Kopak ve Smith-Ruiz, 2016) ve sosyoekonomik açıdan daha kötü durumda olduklarını ortaya koymaktadır (Foster ve Hagan, 2016).

Babanın ceza infaz kurumunda olması özellikle dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocukların daha fazla yaşadığı bir problemdir (Roettger ve Swisher, 2013). Dezavantajlı mahallerde etkili ebeveynlik ve eğitim için yeterli materyallere sahip olma daha az oranda görülürken, bu tür mahallelerde yaşayan çocuklar güvenliğin olmaması, şiddete maruz kalma gibi problemlerle daha fazla karşılaşmaktadır (Ceballo ve ark., 2001; Minh ve ark., 2017). Bu riskli koşullar sebebiyle bazı araştırmacılar babası cezaevinde olan çocuklarda daha fazla davranış problemleri görülmesini babanın olmamasından ziyade düşük sosyoekonomik seviye ve olumsuz ebeveynlik uygulamaları gibi diğer dezavantajlı koşullara bağlamaktadır (Kinner ve ark., 2007). Ancak bu çocukların davranış problemleri açısından daha fazla risk altında olmalarında tüm bu nedenlerin ortak bir etkisinin olması daha olasıdır (Johnston ve Sullivan, 2016; Roettger ve Swisher, 2013). Babası cezaevine giren çocukların bir kısmı cezaevi öncesinde de daha kural dışı ve düzensiz bir yaşama sahiptir. Bu yaşam özellikleri baba cezaevine girdikten sonra da devam etmektedir. Zaten halihazırda dezavantajlı koşullarda olan çocuklar için babanın artık olmaması riskleri daha fazla arttırmaktadır (Johnston ve Sullivan, 2016). Diğer taraftan yapılan bazı çalışmalar babanın cezaevinde olmasının da bağımsız bir etkisi bulunduğuna işaret etmektedir. Olası risk faktörleri kontrol edildiğinde bile babası cezaevinde olan çocukların, diğer çocuklara göre daha fazla depresif belirtilere ve dışsallaştırılmış problem davranışlara sahip oldukları (Wilbur ve ark., 2007), zaman içinde bu çocukların davranış problemlerinde artış olduğu rapor edilmiştir (Geller ve ark., 2012). Benzer şekilde yapılan bir diğer çalışmada ilk ölçüm zamanında babanın cezaevinde olmasının orta çocukluk dönemindeki dışsallaştırılmış davranışlarla ilişkili olmadığı bulunurken, ergenliğe kadar devam eden süreçte dışsallaştırılmış davranışlardaki artışla ilişkili olduğu bulunmuştur (Kjellstrand ve ark., 2018).

Babanın cezaevine girmesinin çocuğu ne kadar etkileyeceğinde baba cezaevine girmeden önceki ilişki kalitesinin rol oynaması olasıdır. Babanın cezaevi ön-

cesinde çocukla birlikte yaşayıp yaşamadığı, ne kadar yakın bir ilişkiye sahip olduğu, çocuğun babanın yokluğundan ne kadar etkilenebileceğini belirleyebilmektedir (Geller ve ark., 2012). Çocuğun ebeveyni ile yakın bir ilişkisi olması durumunda, gelişimi daha olumsuz etkilenmektedir (Arditti, 2012). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin yanı sıra çocuğun yaşamını çevreleyen bağlamsal faktörler de önemlidir (Hardy, 2018). Özellikle bu çocuklardaki davranışsal ve duygusal problemleri açıklamada babadan ayrılmanın etkisinin yanı sıra babanın gidişiyle ortaya çıkan bazı değişimlerin çocuklardaki bu problemleri yordaması olasıdır. Örneğin çocuğa bakan kişinin psikolojik sağlığı, çocuğa bakan kişi ile çocuk arasındaki ilişkinin kalitesi, bakım verenin başa çıkma kapasitesi ve diğer aile kaynakları temel bir etkiye sahiptir (Gabel, 1992).

Babanın Ceza İnfaz Kurumunda Olmasının Baba ve Anne Üzerindeki Etkileri

Babanın cezaevinde olmasının çocuk üzerindeki etkilerinin yanı sıra baba ve anne açısından da çeşitli sonuçları bulunmaktadır. Cezaevindeki babaların iyilik halleri genellikle kötü bir durumdadır. Sosyal izolasyon, ekonomik problemler ve ailenin giderlerini karşılayamama, çocuğunun güvenliği ve iyilik hali ile ilgili kaygılar, üvey babanın olması ve bu kişinin kendi yerini alması gibi problemler babaların sıklıkla depresyon yaşamalarına neden olabilmektedir. Aynı zamanda cezaevinde bulunma sebebiyle utanç yaşayabilmektedirler. Bu olumsuz duygular çocuklarıyla etkili bir iletişim kurmalarını engelleyebilmektedir. Ebeveynlerin iletişim kurmayarak kendi içlerine çekilme durumları çocukların daha fazla hayal kırıklığı ve terk edildikleri algısı yaşamalarına neden olmaktadır (Hairston, 1998; Mazza, 2002; Turney ve ark., 2012). Babayı ziyaret etme, aslında çoğu çocuk için mutluluk kaynağı olsa da, ardından kayıp duygusuyla başa çıkmaları gereken zorlu bir süreci içermektedir (Oldrup, 2018). Babalar da çocuklarıyla iletişim kurduklarında, kendilerinin cezaevinde bulunmalarından dolayı çocuklarında üzüntüye yol açtıklarını düşündükleri için onlarla etkileşime geçme konusunda daha az istekli olmaktadır (Harrison, 1997). Ancak ziyaret edilmeme de babayı olumsuz etkilemektedir. Çocuk ile çok fazla görüşmeme ve yakın bir ilişkinin olmamasının, babanın depresyon düzeyinde artışla ilişkili olduğu bulunmuştur (Lanier, 1993).

Baba çoğu zaman fiziksel olarak aynı olmakla birlikte; yargılanma, cezaevine girme ve cezaevine alışma süreci babayı olumsuz etkileyebildiği için artık psikolojik olarak aynı değildir. Çocuk babasının

yokluğu ile başa çıkmaya çalışırken; diğer yandan değişen, psikolojik olarak farklı yeni babasına da alışmaya çalışmaktadır (Hardy, 2018). Babanın depresyon ya da diğer psikolojik problemler yaşaması çocuğuna karşı etkili ebeveynlik göstermesini de engellemektedir (Secret, 2012). Cezaevindeki ebeveynlerin çocukları için video mesajların hazırlandığı ve bu video mesajlarının içeriğinin incelendiği bir çalışmada olumsuz bir duygu durumuna sahip olan ebeveynlerin daha olumsuz duygu içerikli mesajlar verdikleri ve bu durumun da çocuklarının duygu durumunu olumsuz etkilediği bulunmuştur (Folk ve ark., 2012).

Babanın psikolojik sağlığının iyi olmaması ailesi ile iletişimine de zarar vermekte; bu babalar yakınlarından daha az mektup almakta, onlar tarafından daha az ziyaret edilmekte ve telefonla aranmaktadır (Lahm, 2016). Babanın cezaevine girmesi çocukların babaya bağlanmasına zarar verdiği gibi bağlanma karşılıklı bir ilişki biçimi olduğu için babanın da aile ile bağlarının zayıflamasına neden olabilmektedir. Baba-çocuk ilişkisinin ve babanın aile ile ilişkilerinin zarar görmesi, salıverme sonrasında yakınları ile yeniden bütünleşmesini, aile olmasını ve başarılı bir şekilde ilişkilerini sürdürmesini oldukça zorlaştırmaktadır (Geller, 2013; Hardy, 2018; Hairston, 1998). Babalar çocuklarıyla daha yakın bir ilişkiye sahip olmak istemekte, ancak cezaevi sürecinde bozulan ilişkinin etkileri, baba salıverildikten sonra da sürebilmektedir (Hardy, 2018).

Dolayısıyla sadece çocukların babalarına değil, babaların da onlara ihtiyacı olmaktadır. Çocuklarıyla yakın bağa sahip olan babaların topluma geri döndüğünde kendilerini iyi bir baba olarak görmeleri ve sorumlu bireyler olmaları daha olasıdır (Hairston, 1998). Tam tersine babanın salıverildikten sonra eve geri dönüşte uyum sorunu yaşaması ve çocukları ile bağ kuramaması yeniden suç işleme açısından bir risk oluşturabilmektedir (Maldonado, 2006). Babanın salıverilme sonrasında çocuklarının yaşantısına katılım göstermesi ise düzenli bir yaşama sahip olmasını ve olumlu sosyal yöneliminin artmasını desteklemektedir. Bu babaların haftalık çalışma süreleri daha fazlayken, madde kullanmaları, suça karışmaları ve gözetim koşullarını ihlal etmeleri daha az olasıdır. Özellikle babalar cezaevi sürecinde, kişisel gelişimlerini ve tahliye olduklarında yaşamlarını destekleyecek psikososyal destek ve mesleki eğitim aldıklarında ve çocuklarıyla yakın bir ilişki sürdürdüklerinde bu durum, suçtan vazgeçme ve yeni bir yaşam yönelimi oluşturmada bir dönüm noktası olabilmektedir (Edin ve ark., 2001; Visser ve ark., 2013). Baba ile çocuk

arasındaki salıverilme sonrasındaki olumlu ilişki çocuk açısından da yararlar sağlamaktadır. Yapılan bir çalışmada baba cezaevinden salıverildikten sonra babası ile yaşayan çocukların babalarıyla olumlu bir ilişkiye sahip olmaları durumunda daha az dışsallaştırılmış problemler gösterdikleri rapor edilmiştir (Yaros ve ark., 2018).

Baba cezaevine girdikten sonra çocuğa bakan kişilerin % 67'si anneleri, % 15'i bir yakını, % 11'i büyük ebeveynleri, % 5,5'i ise koruyucu aileleridir (Martin ve Phaneuf, 2018). Dolayısıyla geride kalan aile sorunları ile başa çıkan kişiler genellikle annelerdir. Çocuğa bakım vermek bu anneler ya da diğer kişiler için de zorlayıcı bir durumdur. Bu kişi çocuğun yaşadığı problemlere destek olmanın yanı sıra toplumsal etiketlenme ile başa çıkmak, bir çocuk için çok uygun olmayan ziyaret prosedürlerinde (sıkı güvenlik önlemleri, üst araması vb.) ona eşlik etmek durumundadır. Aynı zamanda artık babanın olmaması sebebiyle tüm mali giderleri tek başına yüklenmektedir (Chui, 2016; Turanovic ve ark., 2012).

Babanın cezaevine girmesi annenin psikolojik sağlığını olumsuz etkilediği için çocuğun gelişimi açısından ikincil bir risk daha oluşmaktadır (Gabel, 1992). Bu çocukların annelerinde ebeveynlik stresi ve depresyonda artış görülürken (Perry ve Bright, 2012); yaşam doyumları azalmaktadır (Wildeman ve ark., 2012). Annenin olumsuz psikolojik sağlığı ise çocuklarda daha fazla davranış problemine yol açmaktadır (Perry ve Bright, 2012). Annenin psikolojik sağlığının kötü olması onun etkili ebeveynlik göstermesini engellemekte; anne, çocuğa karşı daha az duyarlı ve daha sınırlı olabildiği için çocuk anne üzerinden de olumsuz etkilere maruz kalmaktadır (Geller ve ark., 2012; Johnston ve Sullivan, 2016).

Yapılan diğer çalışmalarda da bu sürecin çocuk üzerindeki olumsuz etkileri rapor edilmiştir. Babanın cezaevine girmesinin ardından annedeki ya da çocuğun bakımından sorumlu kişideki depresyonun ve stresin çocuklardaki içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Chui, 2016; Kjellstrand ve ark., 2018). Michael (2018) ise yaptığı çalışmada babası cezaevinde olan çocukların anneleriyle sıklıkla çatışmalı bir ilişkiye sahip olduklarını, anneye karşı düşmanlık gösterdiklerini ve anneye çatışmanın ise çocuklarda daha fazla davranım problemi ve daha az olumlu sosyal davranış görülmesiyle ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Babanın ceza infaz kurumuna girmesi anne ve babanın ebeveynlik rollerini etkilediği gibi evlilik yaşıntılarına da zarar vermektedir. Bu süreç aile ilişki-

lerini yıpratmakta ve cezaevine girme eşlerin boşanma riskini arttırmaktadır (Hardy, 2018; Roettger ve Swisher, 2013). Ancak bu durumun bazı babaların durağan bir ilişki örüntüsüne sahip olmaması ve aile yaşamlarının daha karmaşık olmasından kaynaklanması da olasıdır. Örneğin yapılan bir çalışmada babaların % 38'i birden fazla kadının çocuğunun babası olduğunu rapor etmiştir (Swanson ve ark., 2013). Hairston (1998) ise ceza infaz kurumundaki babaların, çocuklarının annesiyle hiç evlenmemiş olmalarının ya da boşanmalarının daha yaygın olduğunu belirtmiştir. Cezaevindeki babanın çocuğunun annesi ile evli olmaması ise çocukta daha fazla davranış problemi görülmesi ile ilişkilidir (Perry ve Bright, 2012).

Cezaevi Sürecinde Baba-Çocuk Etkileşimi

Cezaevinde bulunma hem çocuk hem de anne-babayı olumsuz etkilemekle birlikte aile ve baba, bir taraftan aralarındaki iletişimi sürdürmeye çalışmaktadır. Ailelerin en fazla iletişim kurma yöntemleri sırasıyla mektup yazma, telefon etme ve ziyaretlerdir (Schirmer ve ark., 2009). Mektup yazmanın maddi açıdan diğer iletişim biçimlerine göre daha uygun olması, ailelerin daha sonrasında da mektubu tekrar okuyabilmesi ve ziyarete göre daha az prosedür gerektirmesi daha fazla tercih edilmesini sağlamaktadır (Shlafer ve ark., 2015). Ancak düşük eğitim seviyesine sahip olan ebeveynler yazma becerileri konusunda çok iyi olmadıkları için duygu ve düşüncelerini kağıda dökmekte çok başarılı ve istekli değillerdir ve aralarındaki etkileşim de sınırlı olduğu için her iki taraf da yazacak bir şey bulmakta zorlanmaktadır (Mazza, 2002). Aynı zamanda yüz yüze görüşme ilişkilerine daha fazla yarar sağlamaktadır ve çocuklarıyla yüz yüze görüşen cezaevindeki ebeveynler kendilerini onlara daha yakın hissetmektedir (Beckmeyer ve Arditti, 2014).

Ziyaret sürecinde zaman sınırı olması, cezaevi ziyaret kuralları, ulaşım zorluğu ve yeterli bütçenin olmaması ziyareti zorlaştırmakta (Harrison, 1997), ailenin yoksul olması ve cezaevinin başka şehir gibi uzak bir yerde bulunması durumunda ziyaret imkânsız hale gelmektedir (Mazza, 2002). Ekonomik kaynakları daralan ailelerin, cezaevi ziyaretleri ve telefon görüşmelerinin giderlerini karşılayamayacak kadar yoksul olması baba-çocuk etkileşimini tehlikeye düşürmektedir. Cezaevinin uzaklığı da önemli bir sorundur ve çoğu mahkûm yakını bu sorunu yaşamaktadır. Yapılan bir çalışmada ailelerin % 85'i cezaevinin evlerine uzaklığının 80 km'nin üzerinde olduğunu belirtmiştir (Schirmer ve ark., 2009).

ABD’de yapılan bir çalışmada erkek ceza infaz kurumlarının %70’inin mahkûmların aileleri ile bağlarının kopmaması için onları evlerine yakın kurumlara gönderdikleri, ancak geriye kalan kurumlarda bu uygulamanın bulunmadığı rapor edilmiştir (Hoffmann ve ark., 2010). Fiziksel uzaklığın yanı sıra çocuğun bakımından sorumlu kişiler ile baba arasında olumsuz bir ilişkinin olması, ziyarete ve telefonla görüşmeye ilişkin yasal kısıtlamalar, sosyal damgalanma ve utanmadan kaynaklanan engeller baba ve çocuğun cezaevi sürecinde iyi bir etkileşim kurmasını zorlaştırmaktadır (Johnston ve Sullivan, 2016; Roettger ve Swisher, 2013).

Cezaevindeki babalara ziyarete ve telefonla görüşmeye ilişkin yasal kısıtlamalar gibi kurumsal engeller de dahil olmak üzere çocuklarıyla etkileşimlerini engelleyen faktörler sorulduğunda en önemli engellerin aslında çocuklarının ve eşlerinin tutumu olduğunu belirtmişlerdir (Swanson ve ark., 2013). Çocukları diğer ebeveyn tarafından gösterilmeyen ebeveynler çocukları ile ilgili duygusal açıdan oldukça zor durumdadır. Özellikle çocukları bir yetişkin tarafından getirilmesi gereken yaşta olan ebeveynler daha fazla zorlanmaktadır (Johnston ve Sullivan, 2016). Cezaevindeki babaların yaklaşık yarısı çocuklarının annesinin, çocuklarıyla bağlantı kurmalarını istemediğini belirtmiştir (Roy ve Dyson, 2005). Çocuğun yaşamında babanın rolü aile tarafından önemli görülmediğinde ve babanın çocuğuyla etkileşim kurmak için çok fazla seçeneği olmadığına genellikle baba çocukla bağlantı kurmaya çalışmaktan vazgeçmektedir (Hairston, 1998). Bu nedenle çocuğun babasıyla görüşmesi hakkında özellikle annenin tutumu önemlidir. Babalar; telefon giderleri, cezaevi ziyaret politikaları, cezaevinin ailenin evine uzaklığı gibi kurumsal engellerin rolünün ise orta derecede önemli olduğu düşünülmektedir (Swanson ve ark., 2013). Bununla birlikte aslında çocukları, anneleri ya da büyükanneleri tarafından bakıldığında, diğer kişiler tarafından bakılan çocuklara göre bu çocuklar, babalarını daha fazla ziyaret etmektedir (Tasca, 2016). Aynı zamanda anne-babanın ayrılmamış olması da çocuğun babayı daha fazla ziyaret etmesini sağlamaktadır (Hairston, 1998; Laquale ve ark., 2018).

Bu ve benzeri sorunlar cezaevindeki babaların zaten kısıtlı olan etkileşim fırsatlarını iyice azaltmaktadır. Bu nedenle cezaevindeki babaların önemli bir kısmı çocuklarıyla iletişim kurma fırsatına sahip değildir (Lange, 2001). Yapılan bir çalışmada cezaevindeki babaların sadece %34’ünün çocukları tarafından ziyaret edildikleri ve bu babaların da ziyaret edilme sıklığının ayda ortalama 2,5 olduğu rapor

edilmiştir (Martin ve Phaneuf, 2018). Aynı zamanda cezaevinde olma, babanın, anneye göre çocuklarıyla ilişkisini daha olumsuz etkilemektedir. Cezaevindeki anneler, cezaevindeki babalara göre çocuklarıyla daha fazla görüşmektedir (Loper ve ark., 2009) ve onlarla daha yüksek kalitede bir ilişkiye sahiptir (Beckmeyer ve Arditti, 2014).

Babanın cezaevinde çocuklarıyla hem yüz yüze hem de telefonla daha fazla görüşmesi salıverilme sonrasında daha kaliteli bir baba-çocuk ilişkisini desteklemektedir (Lanskey ve ark., 2016). Cezaevinde bulunma bazı babaların ben odaklı olmak yerine ailelerini daha fazla önemsedikleri bir kişi olmalarına neden olmaktadır. Ailenin sevgisi ve desteği babaların değişimi konusunda önemli bir motivasyon sağlayabilmektedir. Baba ve çocuk arasında olumlu bir ilişki olmasa bile sabırla ve anlayışla iletişimin sürdürülmesi ilişkilerinin zaman içinde daha iyi bir noktaya gelmesini sağlamaktadır (Lee ve ark., 2012). Cezaevinde etkileşimde bulunan babaların salıverilme sonrasındaki ilişkileri, etkileşimde bulunmayanlara göre daha iyi olmakla beraber aslında bu babaların ilişkileri de hiç cezaevine girmemiş babaların ilişkilerinden farklılık göstermektedir (Schirmer ve ark., 2009). Yapılan bir çalışmada geçmişte cezaevine girmiş olan babaların, hiç cezaevine girmemiş olan babalara göre çocuklarının yaşamına daha az katılım gösterdikleri rapor edilmiştir (Perry ve Bright, 2012). Aynı zamanda uzun süre cezaevinde kalmanın babalarda duygusal açıdan çeşitli sonuçları olmaktadır. Cezaevindeki kişiler arası ilişkiler ve sosyal ortam babanın duygusal açıdan daha uzak olmasına, duygularını gösterememesine ve daha şüpheli olmasına neden olabilmektedir. Bu duygusal özellikler ise babaların çocuklarıyla yakın duygusal bağlar geliştirmelerini engellemektedir (Roettger ve Swisher, 2013).

Cezaevi sürecinin baba-çocuk ilişkisine ne derece zarar vereceği, baba-çocuğun cezaevi sürecindeki etkileşim sıklığına ve kalitesine bağlı gözükmektedir. Babalar bazen, aileleri sonrasında üzüldükleri için ziyarete olumlu bakmasalar da (Harrison, 1997) ya da çocuklarının kendilerini cezaevinde görmelerinden mahcubiyet duysalar da (Martin ve Phaneuf, 2018) ailelerinin cezaevine onları ziyarete gelmesi mahkûmlar için oldukça yarar sağlamaktadır (Duwe ve Clark, 2011). Cezaevindeki babaların % 92’sinin çocuklarıyla zaman geçirmekten keyif aldıkları ve ailesi tarafından ziyaret edilen babaların ziyaret edilmeyenlere göre daha az ebeveynlik stresi yaşadıkları belirtilmiştir (Martin ve Phaneuf, 2018). Bu babaların salıverilme sonrasında haftalık çalışma saati daha

fazlayken, salıverilme sonrasındaki gözetim koşullarını ihlal etmelerinin ve suça karışmalarının daha az olası olduğu ve psikolojik sağlıklarının da daha iyi olduğu bulunmuştur (Bales ve Mears, 2008; Maley, 2014; Visser, 2013). Bu bulgular salıverilme sonrasında olumlu aile ilişkileri ile baba ya da eş olma gibi sosyal rollerin uyumlu bir yaşam açısından önemli olduğuna işaret etmektedir. Ancak salıverildikten sonra çocuklarıyla birlikte yaşamayan babalar için onlarla ilişkiyi sürdürmek her zaman mümkün olmamaktadır. Bazı babalar, çocuklarının uzak bir yerde yaşaması, koşullu salıverilme sorumlulukları kapsamında her gün adli birimlere giderek imza atma gibi yükümlülükleri ya da ekonomik nedenlerle çocuklarıyla yeterince iletişim kuramamaktadır (Welch ve ark., 2019).

İlgili literatürde cezaevi ve sonrasında baba-çocuk etkileşiminin baba açısından sonuçlarına bakıldığı gibi çocuk açısından da bakılmıştır. Bu kapsamda cezaevindeki baba ile şefkatli bir ilişkiye sahip olmanın çocuklarda daha az davranım problemi görülmesiyle ilişkili olduğu bulunmuştur (Michael, 2018). Hedge (2016) ebeveyn ile cezaevinde daha fazla bağlantı kurmanın daha olumlu bir ebeveyn-çocuk ilişkisine katkı sağladığını ve ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin kopuk olmamasının daha az içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problemlerle ilişkili olduğunu rapor etmiştir. Buna karşın Haverkate ve Wright (baskıda) cezaevindeki ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin kalitesinin çocuğun davranış problemleri ile ilişkili olmadığını belirtirken, diğer bazı araştırmacılar cezaevindeki ebeveyn ile çocuk bir araya geldiklerinde nasıl bir iletişim kalitesine sahip olduklarına bakmanın önemli olduğunu vurgulamışlardır (Poehlmann ve ark., 2010). Örneğin yapılan bir çalışmada cezaevindeki etkileşim sırasında daha duyarlı ve karşılık veren ebeveynlerin çocuklarının daha fazla oranda güvenli bağlanma tarzına sahip oldukları bulunmuştur (Poehlmann-Tynan ve ark., 2017). Aynı zamanda çocuğun yaşı da baba-çocuk etkileşiminde rol oynamakta; yaşı küçük olan çocuklar, büyük yaşta-ki çocuklara göre baba cezaevinden salıverildikten sonra babalarıyla daha fazla ortak aktivite yürütmekte ve daha yakın ve kaliteli bir ilişkiye sahip olmaktadır. Büyük çocuklar ile baba arasındaki ilişki daha kopuk olmaktadır ve bu çocuklar babayı daha az oranda otorite figürü olarak kabul etmektedirler (McKay ve ark., 2018).

Çocuğun babasını ziyaret etmesinin olumlu yönleri olduğu gibi olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Örneğin kısıtlı ziyaret süresi her bittiğinde çocuk babasından ayrılmanın üzüntüsünü yaşayabilmektedir

(Arditti, 2012). Özellikle kapalı görüşler çocukları daha fazla zorlamaktadır ve baba-çocuk bağına zarar vermektedir (Hairston, 1998). Bu görüşler camla ayrılmış bir bölmeden gerçekleştiği için küçük yaşta-ki çocuklar ebeveyni görmesine rağmen neden onun yanına gidemediğini anlayamamaktadır ve bu engellenmeye tepki göstermektedirler. Bu nedenle özellikle okul öncesi dönem çocuklarının sağlıklı gelişimi için ebeveyn ile çocuğun fiziksel olarak temas etmelerinin sağlanması oldukça önemlidir (Johnston ve Sullivan, 2016). Aynı zamanda ziyaret koşulları ve prosedürleri çocukları psikolojik açıdan zorluyor gibi gözükmektedir. Yapılan bir çalışmada ebeveynlerin üçte ikisi çocuklarının ziyarete ağlama, öfkelenme, kaygı gibi olumsuz tepkiler verdiklerini belirtirken; üçte biri çocuklarında olumlu bir tutuma sahip olma, heyecanlanma gibi pozitif tepkiler rapor etmişlerdir (Tasca, 2014).

Cezaevindeki Babalar ve Çocuklarına İlişkin Müdahale Programları

Cezaevindeki babaların genel olarak düşük sosyoekonomik seviyeye sahip olmaları sebebiyle etkili ebeveynlik becerileri konusundaki bilgileri genellikle daha sınırlı olabilmektedir (Hardy, 2018; Mazza, 2002; Rossiter ve ark., 2017). Aynı zamanda kendi ebeveynleri ile çocukluk deneyimlerinin olumsuz olması da bir risk oluşturmaktadır (Eddy ve Reid, 2002; Fowler ve ark., 2018). Örneğin cezaevindeki babalarla yapılan bir çalışmada %90'ı çocukken fiziksel istismara uğradığını, %44'ü ise kendi çocuğunu fiziksel olarak istismar ettiğini belirtmiştir (Ball, 2009). Bu nedenle cezaevindeki babalar çocuklarıyla iyi bir etkileşim kurabilmek için onlara duyarlı olmayı ve nasıl yaklaşacaklarını öğrenmeye ihtiyaç duymaktadırlar (Mazza, 2002). Genellikle babalar cezaevinde kaldıkları süre içinde eğitim programlarına katılma konusunda istekliken (Harrison, 1997; Purvis, 2013), salıverilme sonrasında bu konudaki motivasyonları azalmaktadır (Meek, 2007).

Cezaevindeki babalara yönelik yürütülen müdahale programlarında genellikle etkili ebeveynlik uygulamaları, aile ilişkileri, babalık rolünün önemi, sorumluluk alma, baba-çocuk ilişkilerinin nasıl geliştirilebileceği, çocuk gelişimi vb. konularda eğitim verilmektedir (Lee ve ark., 2012; Loper ve Tuerk, 2006). Çocukların ebeveynlerini daha fazla ziyaret etmeleri amacıyla özel ziyaret uygulamaları da müdahale çalışmaları kapsamına dahil edilebilmektedir (Eddy ve ark., 2008). Bazı programlarda bu ebeveynlerin çocukları da cezaevi içinde ya da cezaevi dışın-

da bir yerde müdahale çalışmalarına dâhil edilirken, bazılarında çocukları müdahale sürecine dâhil etmek için daha yaratıcı yöntemler kullanılmaktadır. Örneğin ebeveyn kitap okurken görüntü ya da ses kaydı alınarak daha sonra çocuğuna gönderilmektedir. Bazı kurumlar kitabın bir kopyasını da çocuğa iletmektedir (Hoffmann ve ark., 2010). Diğer bazı müdahale yaklaşımlarında ise baba ve çocuğun yanı sıra çocuğa bakım veren kişiler de ebeveyn eğitim programına dahil edilirken, ayrıca programı daha önce tamamlamış ve gönüllü olan kişilerin, oluşturulan grup sürecine katılımları ve programa devam eden ebeveynlere destek vermeleri sağlanmaktadır (Eddy ve ark., 2008). Müdahale programlarının ne kadar ideal koşullarda yürütülebileceği kurumun fiziksel özellikleri, mahkûmun eğitim seviyesi ve cezasının süresi gibi çeşitli faktörlere bağlıdır (Loper ve Tuerk, 2006).

Cezaevindeki babaların temel ebeveynlik bilgi ve becerileri konusunda eğitim alması hem cezaevi sürecindeki etkileşimlerinde hem de salıverilme sonrasında yararlı sonuçlar verebilmektedir (Purvis, 2013; Troy ve ark., 2018). Örneğin etkili ebeveynlik becerilerine ilişkin eğitim alan babaların, almayan babalara göre daha olumlu ebeveynlik tutumlarına sahip oldukları (Harrison, 1997); ebeveynlik doyum puanlarının (Wilczak ve Markstrom, 1999) ve çocuklarına karşı sorumluluk duygularının arttığı, çocukları ile daha iyi ilişkiler kurdukları (Hansen, 2018) ve ebeveynlik bilgi ve becerilerinin daha iyi olduğu bulunmuştur (Armstrong ve ark., 2018; Hansen, 2018).

Daha kapsamlı bir çalışmada cezaevindeki babalara 10 haftalık bir ebeveyn eğitim programı uygulanmıştır. Programın her oturumu 1,5 saat sürmüştür; babalara çocuklarıyla etkileşimleri sırasında onlara nasıl yaklaşacakları, çocuğa duyarlı olma, çocuğun duygusal ihtiyaçlarını anlama, empatik karşılık verme konularında eğitim verilmiş; ayrıca video izleme, rol oynama uygulamaları ile örnek davranışlar modellenmiştir. Daha sonra babalar sıra ile hem baba hem çocuk rolünü canlandırmıştır. Eğitimin ardından cezaevinde bulunan ebeveyn merkezinde (diğer aile üyelerinin kabul edilmediği, içeride oyuncaklar bulunan ve cezaevi kuralları gereği kapının kapalı olması yasak olan özel bir oda) babalar çocukları ile oynayarak zaman geçirmiştir. Bu etkileşimlerden sonra babaların sözel olarak geribildirimleri alınmış ve babalara süpervizyon verilmiştir. Eğitim sonunda bu babaların, eğitim almayan babalara göre çocuklarını kabul düzeylerinin, onlara karşı empatik davranışlarının, bağlanma oranlarının ve ebeveynlik yeterlik algılarının daha yüksek olduğu ve duygusal olarak kendilerini çocuklarına daha yakın hissettikleri bulunmuştur.

Aynı zamanda bu babalarda ebeveynlikle ilgili stres ve çocuklarında problem davranışların daha az olduğu görülmüştür (Landreth ve Lobaugh, 1998). Ebeveynlik programlarına katılmanın, ebeveynlik bilgi ve becerilerine sağladığı katkıların yanı sıra benlik saygısının artması, cezaevindeki diğer eğitim programlarına katılım konusunda istekli olma, yeniden suç işlemenin azalması gibi konularda da yarar sağladığı rapor edilmiştir (Purvis, 2013).

Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde ve dünyada her yıl binlerce kişi cezaevine girmekte (TÜİK, 2018; Yukhnenko ve ark., 2019) ve cezaevine giren kişilerden çocuğu olanların büyük çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır (Schirmer ve ark., 2009). TÜİK (2020) verilerine göre 2018 yılında ceza infaz kurumlarında 254.426'sı erkek ve 10.416'sı kadın olmak üzere toplam 264.842 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır. Ülkemizde cezaevindeki babaların sayısına ilişkin bir bilgi rapor edilmemle birlikte yukarıda rapor edilen veriler göz önünde bulundurulduğunda (Kjellstrand ve ark., 2012; Schirmer ve ark., 2009) ülkemizde de binlerce çocuğun babasının ceza infaz kurumunda olduğunu söylemek mümkündür.

Cezaevi süreci çocuğun yaşamında sadece babadan uzak olmanın ötesinde önemli riskler barındırmaktadır (Geller ve ark., 2012; Wildeman ve ark., 2012). Ancak baba ile cezaevinde olumlu bir ilişkiyi sürdürme bu riskleri azaltmaktadır (Hedge, 2016; Michael, 2018). Baba ve çocuğun etkileşimi baba için de yararlar sağlamakta; cezaevinde çocuklarıyla daha fazla iletişim kuran babalar salıverilme sonrasında daha kaliteli bir baba-çocuk ilişkisine sahip olmaktadır (Lanskey ve ark., 2016). Salıverilme sonrasında çocuklarıyla daha yakın ve olumlu bir ilişkiye sahip olan babalarsa hem daha sorumlu bir hayat sürdürmekte hem de daha az suça karışmaktadır (Hairston, 1998; Visher ve ark., 2013).

Her yıl ceza infaz kurumlarından hapis cezasını infaz eden çok sayıda baba salıverilmekte ve artık toplum içine ve ailelerine geri dönerek yaşamlarını kaldıkları yerden, uyumlu bir birey olarak sürdürmeleri beklenmektedir (Kjellstrand ve ark., 2012). Olumlu aile ilişkileri, baba ya da eş olma gibi sosyal rolleri sürdürme salıverilme sonrasında uyumlu bir yaşama sahip olma açısından oldukça önemlidir (Visher, 2013). Ancak cezaevine alınma ebeveyn-çocuk ilişkilerini zayıflatmaktadır ve aile bağlarını sürdürmeyi önemli ölçüde zorlaştırmaktadır (Hairs-

ton, 1998; Schirmer ve ark., 2009). Mahkum baba ile ailesi arasındaki yakınlığın korunması amacıyla ilişkilerini destekleyici ve kolaylaştırıcı çeşitli uygulamalara gidilmesi hem cezaevi sürecinde aile bağlarının güçlü kalmasına yardımcı olurken hem de salıverilme sonrasında birbirlerine daha kolay alışmalarını ve kaldıkları yerden yaşamlarına devam etmelerini sağlayabilir (Lanskey ve ark., 2016; Shlafer ve ark., 2015).

Cezaevindeki babalar ve çocukları arasındaki aile bağlarının sürdürülmesini desteklemek amacıyla çalışmalar yürütülmesinin, yeniden suça karışma riskini azaltması nedeniyle bireysel ve toplumsal düzeydeki yararlarının yanı sıra daha kapsamlı etkileri olması da olasıdır. Suça karışan ya da mağdur bireylerin ülke ekonomisine katkı sağlayamamaları, tedavi masrafları, her suç vakasının soruşturma, yargılama ve infaz giderleri birçok ülke için önemli bir ekonomik yük oluşturmaktadır (Rollings, 2008). Bu nedenle baba ve ailesi arasındaki bağları güçlendirecek çalışmaların, uzun vadede, kamu güvenliği ve ülke ekonomisi açısından da olumlu sonuçları bulunmaktadır. Ebeveyni suça karışan bireylerin kendilerinin de suça karışmaları daha olası olduğu gibi ebeveyn olduklarında onların çocuklarında da aynı riskin yüksek olacağı düşünüldüğünde nesiller arası aktarılan bu riskler müdahale edilmesi gereken önemli sosyal problemlerden biridir (Hardy, 2018; Johnston ve Sullivan, 2016; Loper ve Tuerk, 2006). Özellikle uzun süreli hapis cezalarında ebeveyn-çocuk ilişkileri önemli ölçüde zayıfladığı için politika yapıcılar cezaevindeki ebeveynlerin çocuklarının yaşadıkları sorunları ve bunun gelecekteki kamu güvenliği açısından yaratabileceği olası riskleri göz önünde bulundurarak gerekli önlemleri almalıdır (Schirmer ve ark., 2009).

Çok sayıda çalışma ile cezaevi sürecinde baba ve ailesinin etkileşimde bulunmasının yararları rapor edilmekle birlikte babanın ceza infaz kurumuna girmesi her zaman aile için olumsuz bir deneyim olmamakta; özellikle aile içi şiddet ya da babaya bağlı başka sorunların yaşandığı ailelerde babanın ceza infaz kurumuna girmesi ailenin çok sayıda sorundan kurtulmasını sağlamaktadır. Özellikle bu babalar çocuğun gelişimi açısından uygun olmayan davranışlara sahip olduklarında cezaevine girmeleri, çocuk için olumsuzdan ziyade olumlu sonuçlarla ilişkilidir. Bu nedenle bu tür babaların çocukları için en sağlıklı durum baba ile çocuğun etkileşimde bulunmaması ya da gözetim altında bir ziyaretin gerçekleşmesidir. Aynı zamanda baba ve aile üyelerinin uygun psikolojik kaynaklara ve sosyal hizmet kaynaklarına yönlendirilmesi yararlı sonuçlar verebilir (Roettger ve Swisher, 2013).

dirilmesi yararlı sonuçlar verebilir (Roettger ve Swisher, 2013).

Baba, çocuğun gelişimine katkı sağlayacak özelliklere sahipse baba katılımının desteklenmesi, baba ve çocuk açısından olumlu sonuçlar sağlayabilir. Bu nedenle babanın cezaevinde ziyaret edilmesinin teşvik edilmesi, ziyaret içeriklerinin yapılandırılması, baba-çocuk etkileşimini geliştirecek etkinlikler düzenlenmesi ve babaların bu amaçla müdahale programlarına katılmaları önemlidir. Bu eğitimler sadece babalara değil annelere de verilerek babanın çocuğun gelişimindeki benzersiz rolü vurgulanmalıdır (Roettger ve Swisher, 2013). Baba ile çocuğunun ilişki kalitesini arttırabilmek için daha farklı ziyaret prosedürlerine tabi olmaları; bu kapsamda daha uzun süreli ve çocuk dostu olan ayrı bir görüşme mekânının kullanılması ve telefonla görüşmeyi kolaylaştıran koşulların oluşturulması gibi uygulamalar çocuğun iyilik hali ve salıverilme sonrasında daha iyi bir ilişkiye sahip olmaları açısından yararlı olabilir (Hardy, 2018; Visher, 2013).

Ziyaret prosedürlerinin de çocuk perspektifinden yeniden ele alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kapalı görüşün küçük çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle (Hairston, 1998; Johnston ve Sullivan, 2016), bu yaş grubundaki çocukların tüm görüşlerinin açık olarak yapılması düşünülmelidir. Aynı zamanda kurum personeli, mahkûm yakınlarının ziyareti sırasında kurum güvenliğinin sağlanmasından ve ziyaretçilerin üst aramasının yapılmasından sorumludur. Kurum güvenliğine ilişkin ufak bir ihmalin personel açısından ağır sonuçlarının bulunması onları bu konuda daha hassas ve gergin hale getirebilmektedir. Bu durum ise personelin, mahkûmun ailesinin ve çocuklarının ihtiyaçlarına karşı daha az duyarlı olmasına neden olabilmektedir (Hairston, 1998). Babasını ziyarete gelen bir çocuğun, personelin ciddi ve gülümsemeyen bir yüze sahip olduğunu görmesi onun daha fazla kaygı duymasına neden olabilir. Çocuklar açısından babasını ziyarete gelme, özellikle küçük çocuklar için garip ve bilinmezlerle dolu bir dünyada olma gibidir. Ziyaret sürecinde fiziksel müdahale içeren üst araması, ziyaret alanlarında ortamı izleyen resmi üniformalı personelin olması ve sürenin sınırlı olması çocuklar açısından anlaşılması güç ve zorlayıcı yaşantılardır (Mazza, 2002). Çocukların ziyaret öncesinde ebeveynlerini görmek için uzun süreli beklemleri ziyaret sırasında ebeveynlerine karşı daha kaçınan ve öfke içeren tepkiler göstermeleri ile ilişkilidir (Poehlmann-Tynan ve ark., 2017). Bu nedenle okul öncesi dönemdeki bir çocuğa sahip olan babaların ayrı görüşme prosedürlerine tabi tutulmaları

rı ve personelin bu yaş grubu çocuğu karşılama ve bu çocuklara yaklaşım konusunda eğitilmesi önemlidir. Bazı kurumlar çocukların ziyareti için ayrı alanlar tahsis etmektedir. Örneğin ABD’de erkek ceza infaz kurumlarının % 17’sinde çocuklar için ayrı alanlar bulunmaktadır (Hoffmann ve ark., 2010).

Personelin yanı sıra aslında çocuğun daha da yakınındaki kişiler yani ebeveynleri de cezaevi yaşantısı ile ilgili bilgilendirilmelidir. Ebeveynler genellikle baba cezaevine girdiğinde çocuklara bunu nasıl söylemeleri gerektiği konusunda bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar (Nesmith ve Ruhland, 2008). Baba cezaevine girdiğinde genellikle bu durum çocuğa açıklanmak yerine babanın nerede olduğu ile ilgili yalan söylenmektedir (Mazza, 2002). Ebeveynler için de çocuklarına cezaevine girdiğini ya da gireceğini söylemek kolay bir süreç değildir. Ancak bu konuda bilgi sahibi olmamak çocukları psikolojik olarak daha fazla zorlamakta; durumun açıklanmaması ya da yalan söylenmesi çocukta terk edildiği algısına, ardından depresyon ve öfkeye neden olmaktadır (Johnston ve Sullivan, 2016; Mazza, 2002). Bazı durumlarda ise babalar genellikle çocuklarına cezaevinde bulunmaları ile ilgili olarak kendilerinin bir suçları olmadığını ve diğer insanlar tarafından suçlandıklarını söylemektedirler. Bu açıklamalar çocuğu daha mutsuz etmekte, özellikle çocuğun güven algısına zarar vermektedir. Çünkü bu açıklamaya göre şu an kendisine bakan, koruyan diğer kişiler de cezaevine alınabilecektir ve eğer babasının başına bu geldiyse diğer kişilerin hatta kendisinin de başına gelebilecektir. Bu nedenle gerçek olmayan bir bilgi vermek, gizlemek doğru bir yaklaşım değildir (Mazza, 2002). Cezaevindeki babaların bu konuda bilgilendirilmelerinin yanı sıra yakınları yeni cezaevine girmiş ailelere de bu konuda bilgilendirici el kitabı hazırlanması önerilmektedir.

Sonuç olarak ilgili literatür babanın çocuğun gelişimi açısından olumlu özelliklere sahip olması durumunda cezaevinde bulunan babanın çocuğu ile ilişkilerini sürdürmesinin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yararlı sonuçları olduğuna işaret etmektedir. Ülkemizde ise babanın cezaevinde olmasının çocuğun okul yaşamına etkileri (Kahya ve Ekinçi, 2018) ve cezaevindeki babanın ebeveynlik tutumunun, kendi ebeveyninden algıladığı ebeveynlik tutumu ile ilişkisine dair (Aksoy ve Kılıç, 2019) yapılmış olan iki araştırma dışında cezaevindeki babalarla yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda Türkiye’deki cezaevlerinde bulunan babaların çocuklarıyla ilişkilerinin doğasının anlaşılması için daha fazla çalışmaya, hem cezaevi sürecinde hem de salıverilme sonrasında baba-çocuk etkileşimini ve anne-

nin başa çıkma becerilerini güçlendirmeye yönelik müdahale programlarına, ayrıca ailelerin ve personelin babası cezaevinde olan çocuklara yaklaşım konusunda bilgilendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Aaron, L. ve Dallaire, D. H. (2010). Parental incarceration and multiple risk experiences: Effects on family dynamics and children’s delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(12), 1471-1484.
- Aksoy, A. B. ve Kılıç, K. M. (2019). Tutuklu/hükümlülerin ebeveynlik tutumları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 672-685.
- Allen, S. M. ve Daly, K. (2007). The effects of father involvement: An updated research summary of the evidence. Guelph, ON: University of Guelph, Center for Families, Work & Well-Being. <https://www.fatherhood.gov/library-resource/effects-father-involvement-updated-research-summary-evidence>.
- Arditti, J. A. (2012). Child trauma within the context of parental incarceration: A family process perspective. *Journal of Family Theory & Review*, 4(3), 181-219.
- Armstrong, E., Eggins, E., Reid, N., Harnett, P. ve Dawe, S. (2018). Parenting interventions for incarcerated parents to improve parenting knowledge and skills, parent well-being, and quality of the parent-child relationship: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Experimental Criminology*, 14(3), 279-317.
- Bales, W. D. ve Mears, D. P. (2008). Inmate social ties and the transition to society: Does visitation reduce recidivism? *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 45(3), 287-321.
- Ball, J. D. (2009). Intergenerational transmission of abuse of incarcerated fathers: A study of the measurement of abuse. *Journal of Family Issues*, 30(3), 371-390.
- Beckmeyer, J. J. ve Arditti, J. A. (2014). Implications of in-person visits for incarcerated parents’ family relationships and parenting experience. *Journal of Offender Rehabilitation*, 53(2), 129-151. <https://doi.org/10.1080/10509674.2013.868390>
- Beets, M. W. ve Foley, J. T. (2008). Association of father involvement and neighborhood quality with kindergarten children’s physical activity: A multilevel structural equation model. *American Journal of Health Promotion*, 22, 195-203.
- Bianchi, S. M. ve Milkie, M. A. (2010). Work and family research in the first decade of the 21st century. *Journal of Marriage and Family*, 72, 705-725.
- Boswell, G. (2018). Imprisoned fathers and their children: A reflection on two decades of research. *Child Care in Practice*, 24(2), 212-224. <https://doi.org/10.1080/13575279.2017.1420037>

- Ceballo, R., Dahl, T.A., Aretakis, M.T. ve Ramirez, Z. (2001). Inner-city children's exposure to community violence: How much do parents know? *Journal of Marriage and Family*, 63, 927-940.
- Chui, W. H. (2016). Association between caregiver stress and behavioral problems in the children of incarcerated fathers in Hong Kong. *Maternal and Child Health Journal*, 20(10), 2074-2083.
- Duwe, G. ve Clark, V. (2013). Blessed be the social tie that binds: The effects of prison visitation on offender recidivism. *Criminal Justice Policy Review*, 24(3), 271-296.
- Easterling, B. A. ve Feldmeyer, B. (2017). Race, incarceration, and motherhood: Spoiled identity among rural white mothers in prison. *The Prison Journal*, 97(2), 143-165.
- Eddy, J. M., Martinez, C. R., Schiffmann, T., Newton, R., Olin, L., Leve, L., Foney, D. M. ve Shortt, J. W. (2008). Development of a multisystemic parent management training intervention for incarcerated parents, their children and families. *Clinical Psychologist*, 12(3), 86-98.
- Eddy, J. M. ve Reid, J. B. (2002). *The antisocial behavior of the adolescent children of incarcerated parents: A developmental perspective*. Paper presented at the meeting of From Prison to Home Conference, Washington.
- Edin, K., Nelson, T. J. ve Paranal, R. (2001). *Fatherhood and incarceration as potential turning points in the criminal careers of unskilled men*. Institute for Policy Research, Northwestern University.
- Folk, J. B., Nichols, E. B., Dallaire, D. H. ve Loper, A. B. (2012). Evaluating the content and reception of messages from incarcerated parents to their children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 82(4), 529-541.
- Foster, H. ve Hagan, J. (2016). Maternal and paternal imprisonment and children's social exclusion in young adulthood. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 105(2), 387-429.
- Fowler, C., Dawson, A., Rossiter, C., Jackson, D., Power, T. ve Roche, M. (2018). When parenting does not 'come naturally': Providers' perspectives on parenting education for incarcerated mothers and fathers. *Studies in Continuing Education*, 40(1), 98-114.
- Gabel, S. (1992). Behavioral problems in sons of incarcerated or otherwise absent fathers: The issue of separation. *Family Process*, 31(3), 303-314.
- Geller, A. (2013). Paternal incarceration and father-child contact in fragile families. *Journal of Marriage and Family*, 75(5), 1288-1303.
- Geller, A., Cooper, C. E., Garfinkel, I., Schwartz-Soicher, O. ve Mincy, R. B. (2012). Beyond absenteeism: Father incarceration and child development. *Demography*, 49(1), 49-76.
- Hairston, C. F. (1998). The forgotten parent: Understanding the forces that influence incarcerated fathers' relationships with their children. *Child Welfare*, 77(5), 617-639.
- Hansen, G. V. (2018). Does fatherhood training in prison improve fathering skills and reduce family challenges? *Child Care in Practice*, 24(2), 198-211. <https://doi.org/10.1080/13575279.2017.1420036>
- Hardy, J. (2018). Parental incarceration's effect on family: Effects on mothers, fathers, marriage, children, and socioeconomic status. *Canadian Journal of Family and Youth*, 10(1), 119-140.
- Harrison, K. (1997). Parental training for incarcerated fathers: Effects on attitudes, self-esteem, and children's self-perceptions, *The Journal of Social Psychology*, 137(5), 588-593. <https://doi.org/10.1080/00224549709595480>
- Haverkate, D. L. ve Wright, K. A. (baskıda). The differential effects of prison contact on parent-child relationship quality and child behavioral changes. *Corrections: Policy, Practice and Research*. <https://doi.org/10.1080/23774657.2018.1485529>
- Hedge, J. M. (2016). *Children of incarcerated parents: The relation of contact and visitation to the parent-child relationship and internalizing and externalizing problems* (Yayınlanmamış doktora tezi). Clemson University, USA.
- Hoffmann, H. C., Byrd, A. L. ve Kightlinger, A. M. (2010). Prison programs and services for incarcerated parents and their underage children: Results from a national survey of correctional facilities. *The Prison Journal*, 90(4), 397-416.
- Huerta, M. C., Adema, W., Baxter, J., Han, W. J., Lausten, M., Lee, R. ve Waldfoegel, J. (2013). Fathers' leave, fathers' involvement and child development: Are they related? Evidence from four OECD countries", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 140, OECD Publishing.
- Huynh-Hohnbaum, A. L., Bussell, T. ve Lee, G. (2015). Incarcerated mothers and fathers: How their absences disrupt children's high school graduation. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 2(2), 1-11.
- Jacobsen, W. C. (2019). The intergenerational stability of punishment: Paternal incarceration and suspension or expulsion in elementary school. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 56, 651-693. <https://doi.org/10.1177%2F0022427819829794>
- Johnston, D. ve Sullivan, M. (2016). *Parental incarceration: Personal accounts and developmental impact*. Routledge.
- Kahya, O. ve Ekinçi, C. E. (2018). In their own words: School lives of children with an imprisoned parent. *International Journal of Educational Development*, 62, 165-173.
- Kjellstrand, J. M., Cearley, J., Eddy, J. M., Foney, D. ve Martinez, C. R. (2012). Characteristics of incarcerated fathers and mothers: Implications for preventive interventions targeting children and families. *Children and Youth Services Review*, 34, 2409-2415.

- Kjellstrand, J. M., Reinke, W. M. ve Eddy, J. M. (2018). Children of incarcerated parents: Development of externalizing behaviors across adolescence. *Children and Youth Services Review*, 94, 628-635.
- Kinner, S. A., Alati, R., Najman, J. M. ve Williams, G. M. (2007). Do paternal arrest and imprisonment lead to child behaviour problems and substance use? A longitudinal analysis. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(11), 1148-1156.
- Knudsen, E. M. (2016). Avoiding the pathologizing of children of prisoners. *Probation Journal*, 63(3), 362-370.
- Kopak, A. M. ve Smith-Ruiz, D. (2016). Criminal justice involvement, drug use, and depression among African American children of incarcerated parents. *Race and Justice*, 6(2), 89-116.
- Lahm, K. F. (2016). Factors affecting contact between inmate parents and their children: An examination of mothers and fathers behind bars. *Corrections: Policy, Practice and Research*, 1(1), 61-79. <https://doi.org/10.1080/23774657.2016.1105664>
- Lamb, M. E. (2000). The history of research on father involvement. *Marriage & Family Review*, 29, 23-42.
- Landreth, G. L. ve Lobaugh, A. F. (1998). Filial therapy with incarcerated fathers: Effects on parental acceptance of child, parental stress, and child adjustment. *Journal of Counseling & Development*, 76(2), 157-165.
- Lange, S. M. (2001). Solution-focused group psychotherapy for incarcerated fathers. *Journal of Family Psychotherapy*, 12(2), 1-20. https://doi.org/10.1300/J085v12n02_01
- Lanier, C. S. (1993). Affective states of fathers in prison. *Justice Quarterly*, 10(1), 49-66. <https://doi.org/10.1080/07418829300091701>
- Lanskey, C., Lösel, F., Markson, L. ve Souza, K. (2016). Children's contact with their imprisoned fathers and the father-child relationship following release. *Families, Relationships and Societies*, 5(1), 43-58.
- Laquale, M. G., Coppola, G., Cassibba, R., Pasceri, M., Pietralunga, S., Taurino, A., Semeraro, C. ve Grattagliano, I. (2018). Confidence in attachment relationships and marital status as protective factors for self-perceived parental role and in-person visitation with children among incarcerated fathers. *Journal of Forensic Sciences*, 63(6), 1761-1768.
- Lee, C. B., Sansone, F. A., Swanson, C. ve Tatum, K. M. (2012). Incarcerated fathers and parenting: Importance of the relationship with their children. *Social Work in Public Health*, 27, 165-186. <https://doi.org/10.1080/19371918.2012.629902>
- Loper, A. B., Carlson, L. W., Levitt, L. ve Scheffel, K. (2009). Parenting stress, alliance, child contact, and adjustment of imprisoned mothers and fathers. *Journal of Offender Rehabilitation*, 48(6), 483-503.
- Loper, A. B. ve Tuerk, E. H. (2006). Parenting programs for incarcerated parents: Current research and future directions. *Criminal Justice Policy Review*, 17(4), 407-427.
- Maldonado, S. (2006). Recidivism and paternal engagement. *Family Law Quarterly*, 40(2), 191-211.
- Maley, L. A. (2014). *The fatherhood factor: The impact of the father-child relationship on the social, interpersonal, and recidivism risk factors of previously incarcerated men* (Yayınlanmamış doktora tezi). Seton Hall University, ABD.
- Martin, J. S. ve Phaneuf, S. W. (2018). Family visitation and its relationship to parental stress among jailed fathers. *The Prison Journal*, 98(6), 738-759.
- Mazza, C. (2002). And then the world fell apart: The children of incarcerated fathers. *Families in Society*, 83(5), 521-529.
- McKay, T., Feinberg, R., Landwehr, J., Payne, J., Comfort, M., Lindquist, C. H., Kennedy, E. K. ve Bir, A. (2018). "Always having hope": Father-child relationships after reentry from prison. *Journal of Offender Rehabilitation*, 57(2), 162-187.
- Meek, R. (2007). Parenting education for young fathers in prison. *Child & Family Social Work*, 12(3), 239-247.
- Michael, R. (2018). Contribution of family relationships to the social-emotional functioning of children of incarcerated fathers. *Journal of Public Child Welfare*, 12(1), 60-78.
- Miller, H. V. ve Barnes, J. C. (2015). The association between parental incarceration and health, education, and economic outcomes in young adulthood. *American Journal of Criminal Justice*, 40(4), 765-784.
- Minh, A., Muhajarine, N., Janus, M., Brownell, M. ve Guhn, M. (2017). A review of neighborhood effects and early child development: How, where, and for whom, do neighborhoods matter? *Health & Place*, 46, 155-174.
- Murray, J. ve Farrington, D. P. (2005). Parental imprisonment: Effects on boys' antisocial behaviour and delinquency through the life-course. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(12), 1269-1278.
- Murray, J. ve Farrington, D. P. (2008). The effects of parental imprisonment on children. *Crime and Justice*, 37(1), 133-206.
- Nesmith, A. ve Ruhland, E. (2008). Children of incarcerated parents: Challenges and resiliency, in their own words. *Children and Youth Services Review*, 30(10), 1119-1130.
- Oldrup, H. (2018). Falling out of time: The challenges of synchrony for children with incarcerated fathers. *Children & Society*, 32(1), 27-37.
- Perry, A. R. ve Bright, M. (2012). African American fathers and incarceration: Paternal involvement and child outcomes. *Social Work in Public Health*, 27, 187-203.
- Poehlmann, J., Dallaire, D., Loper, A. B. ve Shear, L. D. (2010). Children's contact with their incarcerated parents: Research findings and recommendations. *American Psychologist*, 65(6), 575-598.

- Poehlmann-Tynan, J., Burnson, C., Runion, H. ve Weymouth, L. A. (2017). Attachment in young children with incarcerated fathers. *Development and Psychopathology*, 29(2), 389-404.
- Purvis, M. (2013). Paternal incarceration and parenting programs in prison: A review paper. *Psychiatry, Psychology and Law*, 20(1), 9-28. <https://doi.org/10.1080/3218719.2011.615822>
- Roettger, M. E. ve Swisher, R. R. (2013). Incarcerated fathers. J. Pattnaik (Ed.), *Father involvement in young children's lives: A global analysis* içinde (s. 107-122). Springer.
- Rollings, K. (2008). *Counting the costs of crime in Australia: A 2005 update*. Australian Institute of Criminology.
- Rossiter, C., Power, T., Fowler, C., Jackson, D., Roche, M. ve Dawson, A. (2017). "Learning to become a better man": Insights from a fathering programme for incarcerated Indigenous men. *Australian Journal of Social Issues*, 52(1), 13-31.
- Roy, K. M. ve Dyson, O. L. (2005). Gatekeeping in context: Babymama drama and the involvement of incarcerated fathers. *Fathering*, 3(3), 289-310.
- Schirmer, S., Nellis, A. ve Mauer, M. (2009). *Incarcerated parents and their children: Trends 1991-2007*. Sentencing Project. <https://www.sentencingproject.org/wp-content/uploads/2016/01/Incarcerated-Parents-and-Their-Children-Trends-1991-2007.pdf>
- Secret, M. (2012). Incarcerated fathers: Exploring the dimensions and prevalence of parenting capacity of non-violent offenders. *Fathering*, 10(2), 159-177.
- Shlafer, R.J., Loper, A. B. ve Schillmoeller, L. (2015). Introduction and literature review: Is parent-child contact during parental incarceration beneficial? J. Poehlmann-Tynan (Ed.) *Children's contact with incarcerated parents: Implications for policy and intervention* içinde. Springer.
- Song, H., Woo, Y., Lee, H. D. ve Cochran, J. K. (2018). The dynamics of intra-family relationships during incarceration and the implications for children of incarcerated parents. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(12), 3775-3796.
- Swanson, C., Lee, C. B., Sansone, F. A. ve Tatum, K. M. (2013). Incarcerated fathers and their children: Perceptions of barriers to their relationships. *The Prison Journal*, 93(4), 453-474.
- Tasca, M. (2014). "It's not all cupcakes and lollipops": *An investigation of the predictors and effects of prison visitation for children during maternal and paternal incarceration*. (Unpublished doctoral thesis). Arizona State University, USA.
- Tasca, M. (2016). The gatekeepers of contact: Child-caregiver dyads and parental prison visitation. *Criminal Justice and Behavior*, 43(6), 739-758.
- Troy, V., McPherson, K. E., Emslie, C. ve Gilchrist, E. (2018). The feasibility, appropriateness, meaningfulness, and effectiveness of parenting and family support programs delivered in the criminal justice system: A systematic review. *Journal of Child and Family Studies*, 27(6), 1732-1747.
- Turanovic, J. J., Rodriguez, N. ve Pratt, T. C. (2012). The collateral consequences of incarceration revisited: A qualitative analysis of the effects on caregivers of children of incarcerated parents. *Criminology*, 50(4), 913-959.
- Turney, K., Wildeman, C. ve Schnittker, J. (2012). As fathers and felons: Explaining the effects of current and recent incarceration on major depression. *Journal of Health and Social Behavior*, 53(4), 465-481.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu (2018). Haber bülteni: Ceza infaz kurumu istatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27610>
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu (2020). Temel istatistikler, adalet ve seçim: Hükümlü ve tutuklu sayısı. <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- Visher, C. A. (2013). Incarcerated fathers: Pathways from prison to home. *Criminal Justice Policy Review*, 24(1), 9-26.
- Visher, C. A., Bakken, N. W. ve Gunter, W. D. (2013). Fatherhood, community reintegration, and successful outcomes. *Journal of Offender Rehabilitation*, 52(7), 451-469.
- Welch, N., Negash, S., Nino, A., Ayres, K. ve Woolley, S. (2019). Through their lens: The parental experience of formerly incarcerated black fathers. *Journal of Offender Rehabilitation*, 58(6), 500-519.
- Wilbur, M. B., Marani, J. E., Appugliese, D., Woods, R., Siegel, J. A., Cabral, H. J. ve Frank, D. A. (2007). Socioemotional effects of fathers' incarceration on low-income, urban, school-aged children. *Pediatrics*, 120(3), 678-685.
- Wilczak, G. L. ve Markstrom, C. A. (1999). The effects of parent education on parental locus of control and satisfaction of incarcerated fathers. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 43(1), 90-102.
- Wildeman, C., Schnittker, J. ve Turney, K. (2012). Despair by association? The mental health of mothers with children by recently incarcerated fathers. *American Sociological Review*, 77(2), 216-243.
- Yaros, A., Ramirez, D., Tueller, S., McKay, T., Lindquist, C. H., Helburn, A., Feinberg, R. ve Bir, A. (2018). Child well-being when fathers return from prison. *Journal of Offender Rehabilitation*, 57(2), 144-161.
- Yukhnenko, D., Sridhar, S. ve Fazel, S. (2019). A systematic review of criminal recidivism rates worldwide: 3-Year update. *Wellcome Open Research*, 4(28), 1-24.